

VI. Bosnyák János Emlékkonferencia

VÁLSÁGBAN A VILÁG

PÉNZÜGYI ÉS SZÁMVITELI SZAKMAI KIHÍVÁSOK

Budapesti Corvinus Egyetem
Számviteli és Gazdasági Jogi Intézet
Számvitel Tanszék

VI. Bosnyák János Emlékkonferencia

VÁLSÁGBAN A VILÁG

PÉNZÜGYI ÉS SZÁMVITELI SZAKMAI KIHÍVÁSOK

Kiadó: Budapesti Corvinus Egyetem

2023

Budapesti Corvinus Egyetem

Számvitel Tanszék

Budapest, 2023

Szerzők:

Balázsiné Farkas Katalin
Fábics István
Fazakas Gergely
Kácser Olivér
Kardos Barbara
Kása Richárd
Kertész Réka
Kovács Lilla
Kovács Zsuzsanna Ilona
Lippai – Makra Edit
Madarasiné Szirmai Andrea
Martin Kíra
Menyhért Kristóf
Pál Tibor
Szabóné Veres Tünde
Tóth Balázs
Vajda Gábor
Várkonyiné Juhász Mária
Zanócz Anett
Zéman Zoltán

Lektorok:

Adorján Csaba
Gulyás Éva
Jánnyi Marianna
Lakatos László Péter
Lukács János
Madarasiné Szirmai Andrea
Polyák Imre
Reizingerné Ducsei Anita
Serfőző Gyula
Veit József

SBN 978-963-503-945-6

Kiadó: Budapesti Corvinus Egyetem
Budapest, 2023

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	6
I. Szekció - Aktualitások a számviteli, pénzügyi, jogi kutatásokban.....	7
Jövőirányú controlling módszertanok kapcsolata a digitális innovációval	8
Egyes nonprofit gazdálkodók beszámolója, domború tükör a világra	14
Miért más a digitális világ? Az új nexus: felhasználó	26
II. Szekció.....	36
Külsőként a belső ügyletekről. Kutatási kérdések és lehetőségek a transzferárazás témakörében.....	37
Számviteli szakemberek jellemzői, munkája, véleménye a mikrogazdálkodói beszámolóról és a digitalizációról – kutatási beszámoló	44
Kutatási lehetőségek az államháztartás számviteli információs rendszerével kapcsolatban	55
III. Szekció	60
Változások a vállalati fenntarthatósági jelentések szabályozásában	61
Az IFRS és a fenntarthatóság pénzügyi beszámolási kérdései	65
Az ESG jelentések múltja, jelene és jövője a hazai legnagyobb kereskedelmi bankok gyakorlatában.....	76
IV. Szekció.....	88
Célok és lehetőségek a számviteli mesterképzés területén.....	89
Egy tőzsdejáték tanulságai.....	95
A könyvvizsgálói utánpótlás-nevelés helyzete Magyarországon	104

Változások a vállalati fenntarthatósági jelentések szabályozásában

Lippai-Makra Edit, adjunktus, Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi kar,
makra.edit@eco.u-szeged.hu

Kovács Zsuzsanna Ilona, adjunktus, Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi kar,
zsuzsanna.k@eco.u-szeged.hu

Absztrakt

Napjainkban egyre több figyelem fordul a vállalatok tevékenységeinek környezeti és társadalmi hatásai, valamint etikus magatartása felé. Számos cég kommunikál a pénzügyi adatokon felül nem pénzügyi információkat – környezeti, társadalmi, etikai, vállalatirányítási, illetve szellemi tőkével kapcsolatos közzétételként – egyedi, vagy integrált jelentés formájában.

A 2014/95/EU rendelet (NFRD – Non-Financial Reporting Directive) már a 2017. üzleti évtől kezdődően kötelezővé tette nem pénzügyi jelentések készítését a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók egy részének, azonban nem érte el a kívánt hatást, így az Európa Tanács 2022 év végén jóváhagyta a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolásról szóló irányelvet (CSRD – Corporat Sustainability Directive). Az új szabályozás bővíti a jelenleg hatályban lévő NFRD személyi hatályát az összes tőzsdén jegyzett vállalkozásra, valamint az összes nagyvállalatra. Kötelező lesz továbbá a fenntarthatósági információk könyvvizsgálata, valamint a jelentéseket egységes, az Európai Bizottság által közzétett standard szerint kell majd publikálni. Az új jelentéseket olyan digitális formában kell közölni, mely biztosítja a „gépi olvashatóságot”. Az új irányelv tehát nem csak a közzétételre kötelezettek körét bővíti, hanem részletesebb, standardizált és ellenőrzött adatok publikálását követeli meg. Az új szabályozás szerinti első jelentések várhatóan 2025-ben fognak megjelenni.

Jelen tanulmányunkban bemutatjuk, hogy az új szabályozás milyen kihívások elé állítja a gazdálkodókat, valamint kitérünk arra is, hogy az akadémiai szféra számára milyen kérdéseket, jövőbeni kutatási irányokat vetnek fel ezek a változások.

Kulcsszavak: nem pénzügyi jelentés; vállalati fenntarthatósági közzététel, Európai Unió

JEL kód: M14; M41

1. Bevezetés

Napjaink egyik legfeltörekvőbb kutatási témája a vállalati beszámolási gyakorlat változása [1]. A fenntarthatóság eszméje napjainkban az üzleti életet és a vállalati közzététel is áthatja. Az érintettek egyre tudatosabban figyelik a vállalatok gazdasági tevékenységének, működésének hatását a társadalomra és élővilágra. Megjelentek a környezettudatos befektetők, fogyasztók, üzleti partnerek, akik egyre több és több információ elérhetőségét igénylik a vállalatokról. A pénzügyi kockázatokon túlmutató, teljes kockázatot felmérő elemzéseket igényelnek a befektetők, mely során vizsgálják a különböző klíma kockázatokat, mint például a fizikai vagy átállási kockázatokat [2]. A közelmúltban bekövetkezett válságok (COVID-19, háború kitérése Európában) pedig rávilágítottak arra, hogy az egyes kockázatok esetén nem elég az esetleges események bekövetkezési valószínűségét számba venni, hanem azt is meg kell vizsgálni, hogy az esetlegesen bekövetkezett esemény mennyire rendítené meg a vállalat működését. Ezt nevezik a szakirodalomban sérülékenységnek [3].

A fenti hatásokra a gazdálkodók és a szabályalkotók is reagálnak. Elmondható tehát, hogy nem csupán a közzététel mennyisége és tartalma változik meg, hanem a mikéntje is [4], [5]. Ezen folyamatok hatására egyre több szervezet kommunikál a pénzügyi adatokon felül nem pénzügyi információkat – környezeti, társadalmi, etikai, vállalatirányítási illetve szellemi tőkével kapcsolatos közzététel formájában is[6], [7].

2. Változások a vállalati fenntarthatósági jelentésekre vonatkozó európai uniós szabályozásában

A vállalatok nem pénzügyi közzétételének szabályozására tett első kísérletnek az NFRD tekinthető, [8] amely bizonyos nagyvállalkozások és vállalatcsoportok számára előírja, hogy a beszámolójuk részeként tegyenek közzé nem pénzügyi jelentést, melyben kitérnek a környezeti, társadalmi és etikai politikáikra, eredményeikre és kockázataikra. Az irányelv hatását a gazdálkodók beszámolási gyakorlatára több hazai [9], [10] és nemzetközi kutatás [11]–[13], [14, o. 95], [15]–[17] is vizsgálta már. Az alábbiakban az új szabályozás ismertetése során a változásokat az NFRD-hez viszonyítva mutatjuk be.

Az Európai Parlament és a Tanács 2022. december 14.-én tette közzé a 2022/2464 sorszámú irányelvet a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolásról: CSRD – Corporat Sustainability Directive néven [18]. A szabályalkotók ezen irányelvvel többek között az NFRD-t ért korábbi kritikákra reagálnak.

Az új szabályozás bővíti a jelenleg hatályban lévő NFRD személyi hatályát az összes tőzsdén jegyzett vállalkozásra (mérettől függetlenül), valamint az összes nagyvállalatra. Ennek hatására Magyarországon a kötelezettek száma a korábbi kevesebb mint 30 entitásról várhatóan 7000 fölé emelkedik. Egyes becslések alapján nagyságrendileg 50.000 európai vállalatot érint az új irányelv.¹⁰

A közzététel módjában szigorítást hoz az új szabályozás. Korábban a vállalatok szabadon dönthettek a jelentés formájáról. Ezzel szemben az CSRD az Európai Fenntarthatósági Jelentéstételi Standarok (European Sustainability Reporting Standards ESRS) használatát írja elő. Az említett standardok kidolgozása jelenleg is folyik, a munkában részt vesz az Európai Pénzügyi Beszámolási Tanácsadó Csoport (EFRAG)¹¹. A közzététel módjához kapcsolódóan fontos még megjegyezni, hogy az új jelentéseket már „gépi olvashatóságot” biztosító digitális formátumban kell elkészíteni. A fenti intézkedésekkel próbálják meg a szabályalkotók visszaszorítani a „zöldre festés” (green washing) valamint a „csemegézés” (cherry picking) jelenségeket. A csemegézés alatt azt értjük, amikor a vállalatok csak a számukra kedvező nem pénzügyi információkat közlik, akár évről-évre változtatva a közzétett indikátorokat, vagy azok előállítási módszertanát. A fenntarthatósági jelentések megbízhatóságát továbbá úgy próbálják javítani, hogy kötelezővé teszik azok független, bizonyosságot nyújtó szolgáltatást végző szolgáltatók általi vizsgálatát (assurance). Az új irányelv tehát nem csak a közzétételre kötelezettek körét bővíti, hanem részletesebb, standardizált és ellenőrzött adatok publikálását követeli meg.

A korábbi 4 témacsoport (környezet, társadalom, vállalatirányítás és etika) helyett a tőkepiacon elterjedt 3 témacsoport (környezet, társadalom, vállalatirányítás Environment, Social, Governance ESG) használata felé mozdul el a szabályozás. A tartalmi ismérveknél kell megemlíteni a szabályozás által elvárt kettős lényegesség perspektíváját (double materiality perspective) mely szerint a vállalatoknak nem csak azt kell bemutatniuk, hogy ők hogyan

¹⁰ <https://normative.io/insight/csrd-explained/> Letöltve: 2023. 03. 26.

¹¹ <https://www.efrag.org/Activities/2105191406363055/Sustainability-reporting-standards-interim-draft> Letöltve: 2023.03.30.

hatnak a környezetre és a társadalomra, hanem azt is, hogy rájuk hogyan hatnak a fenntarthatósági kérdések.

A CSRD szerinti közzétételt több lépésben tervezik bevezetni. Először a már az NFRD hatálya alá tartozó társaságok részére 2025-től (2024-es üzleti évről), majd az NFRD hatálya alá jelenleg nem tartozó nagyvállalatok részére is 2026-tól (2024-es üzleti évről). A további lépésekben megjelennek a közzétételre kötelezettek között a tőzsdén jegyzett kkv-k (kivéve a mikrovállalkozásokat), egyes további pénzügyi szolgáltatók, valamint olyan vállalatcsoportok, melyeknek van az EU-ban működő leányvállalata.

3. Kitekintés

Az új szabályozás több új kihívás elé állítja a közzétételre kötelezett vállalatokat. A fenntarthatósági jelentésekhez szükséges adatok összegyűjtése, tárolása, rendszerezése, az elvárt indikátorok előállítása nagy adminisztrációs terhet ró a vállalatokra. Szükség van a meglévő vállalatirányítási rendszerek bővítésére, vagy új rendszerek kialakítására. A jelentéshez szükséges információk előállítását követően a jelentés előállítása, az arra vonatkozó jogszabályok és módszertanok ismerete speciális szaktudást igényelnek. Ezért a vállalatoknak új alkalmazottakra, a meglévők továbbképzésére illetve külső tanácsadókra lesz szükségük, melyek igen erőforrásigényes tényezők.

Az új szabályozás újfajta kihívások elé állítja a közzétételi gyakorlatot vizsgáló kutatókat is. Mivel folyamatosan változó területről van szó ezért folyamatosan nyomon kell követni a jogszabályváltozásokat és az újonnan megjelenő standardokat. A téma kutatásához korábban többségében manuális tartalomelemzést használtak. Azonban a növekvő vállalati kör, az egyre hosszabb dokumentumok elemzésére a jövőben alkalmasabbak lesznek a szövegelemző szoftverek. Új kihívást jelent a kutatóknak olyan módszertanok elsajátítása, mint a szöveg neurális háló vagy a neuro-lingvisztikus programozást (NLP).

Jövőbeni érdekes kutatási területek lehetnek a közzétett információk körének, szélességi és mélységi vizsgálata, valamint összefüggések vizsgálata más területekkel (pl.: intellektuális tőke közzététel). Az új jelentések megjelenésével lehetőség nyílik a közzététel minőségének és hitelességének vizsgálatára. További kihívásokkal teli terület lehet a fenntarthatósági információk könyvviteli integrálhatósága.

Irodalomjegyzék

- [1] V. Beattie, „Accounting narratives and the narrative turn in accounting research: Issues, theory, methodology, methods and a research framework”, *Br. Account. Rev.*, köt. 46, sz. 2, o. 111–134, jún. 2014, doi: 10.1016/j.bar.2014.05.001.
- [2] Lippai-Makra E. és Kovács Z. I., „Motivációk a nem pénzügyi információk közzététele mögött – interjú kutatás a közérdeklődésre számot tartó szervezetek kommunikációjáról”, *Mark. Menedzsment*, köt. 55, sz. 1, o. 55–65, jún. 2021, doi: 10.15170/MM.2021.55.01.05.
- [3] Z. Hauck, T. Vasvári, és J. Vörös, „Iparági sérülékenység a pandémia tükrében”, *Sci. Secur.*, köt. 2, sz. 3, o. 316–323, dec. 2021, doi: 10.1556/112.2021.00057.
- [4] D. C. Rowe, „Periodic Reporting in a Continuous World: The Correlating Evolution of Technology and Financial Reporting”, *Duke Law Technol. Rev.*, köt. 14, sz. 1, o. 248–266, 0 2015.

- [5] T. S.-N. Zahorodnya, „The Fourth Industrial Revolution: The Present and Future of Accounting and the Accounting Profession”, *Polgári Szle.*, köt. 12, sz. 4-6., 2016, Elérés: 2020. január 16. [Online]. Elérhető: <https://polgariszemle.hu/archivum/136-2016-december-12-efolyam-4-6-szam/nemzetkozi-kitekintes/868-the-fourth-industrial-revolution-the-present-and-future-of-accounting-and-the-accounting-profession>
- [6] KPMG International, „The Time Has Come: The KPMG Survey of Sustainability Reporting 2020”, 2020. [Online]. Elérhető: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2020/11/the-time-has-come.pdf>
- [7] KPMG International, „The KPMG Survey of Corporate Responsibility Reporting 2017”, 2017. [Online]. Elérhető: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2017/10/kpmg-survey-of-corporate-responsibility-reporting-2017.pdf>
- [8] Európai Parlament és Tanács, „Az Európai Parlament és a Tanács 2014/95/EU irányelve (2014. október 22.) a 2013/34/EU irányelvnek a nem pénzügyi és a sokszínűséggel kapcsolatos információknak bizonyos nagyvállalkozások és vállalatcsoportok általi közzététele tekintetében történő módosításáról”. 2014. november 15. Elérés: 2020. január 10. [Online]. Elérhető: <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/95/oj/hun>
- [9] E. Lippai-Makra, Z. I. Kovács, és G. D. Kiss, „The non-financial reporting practices of Hungarian listed public interest entities considering the 2014/95/EU Directive”, *J. Appl. Account. Res.*, köt. 23, sz. 1, o. 301–318, jan. 2022, doi: 10.1108/JAAR-04-2021-0086.
- [10] E. Lippai-Makra, „ESG információk a magyar bankok közzétételeiben”, in *XV. Soproni Pénzügyi Napok „Fenntartható gazdaság – fenntartható pénzügyek” pénzügyi, adózási és számviteli szakmai és tudományos konferencia*, Sopron. A Soproni Felsőoktatásért Alapítvány, 2021, o. 333–343. Elérés: 2023. március 26. [Online]. Elérhető: <http://publicatio.uni-sopron.hu/2286/>
- [11] A. Venturelli, M. Fasan, és S. Pizzi, „Guest editorial Rethinking non-financial reporting in Europe: challenges and opportunities in revising Directive 2014/95/EU”, *J. Appl. Account. Res.*, köt. 23, sz. 1, o. 1–7, 2022, doi: 10.1108/JAAR-02-2022-265.
- [12] Ł. Matuszak és E. Róžańska, „Towards 2014/95/EU directive compliance: the case of Poland”, *Sustain. Account. Manag. Policy J.*, köt. 12, sz. 5, o. 1052–1076, aug. 2021, doi: 10.1108/SAMPJ-02-2020-0042.
- [13] G. Mion és C. R. Loza Adauí, „Mandatory Nonfinancial Disclosure and Its Consequences on the Sustainability Reporting Quality of Italian and German Companies”, *Sustainability*, köt. 11, sz. 17, o. 4612, jan. 2019, doi: 10.3390/su11174612.
- [14] C. Carmo és C. Ribeiro, „Mandatory Non-Financial Information Disclosure under European Directive 95/2014/EU: Evidence from Portuguese Listed Companies”, *Sustainability*, köt. 14, sz. 8, Art. sz. 8, jan. 2022, doi: 10.3390/su14084860.
- [15] B. Korca és E. Costa, „Directive 2014/95/EU: building a research agenda”, *J. Appl. Account. Res.*, köt. 22, sz. 3, o. 401–422, jan. 2021, doi: 10.1108/JAAR-05-2020-0085.
- [16] H. Czaja-C, „Employee-related disclosures in non-financial reports. Evidence from Poland”, o. 19, 2022.
- [17] N. A. Gurvitš-Suits és I. Sidorova, „Decade of Sustainability Reporting in EU: Main Changes and Trends. Case of Companies Listed on NASDAQ OMX Baltic Main List”, *Eur. Integr. Stud.*, köt. 1, sz. 16, o. 78–86, szept. 2022, doi: 10.5755/j01.eis.1.16.31241.
- [18] Európai Parlament és Tanács, „AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2022/2464 IRÁNYELVE (2022. december 14.) a 537/2014/EU rendeletnek, a 2004/109/EK irányelvnek, a 2006/43/EK irányelvnek és 2013/34/EU irányelvnek a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolás tekintetében történő módosításáról”. 2022. [Online]. Elérhető: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2022.322.01.0015.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2022%3A322%3ATOC